

čas, kakor ga mi na naših urah imamo, pravemu poldnevu zmiraj naprej za nekoliko od dneva do dneva se množčih drobcev ene ure; na naših navadnih urah je tedaj jutro zmiraj poprej kakor je na solnčni uri. Kadar naše ure 8 kažejo, kaže solnčna ura 1. dan januarja še le 7. uro in 56 minut, — 11. dan januarja 7. uro in 52 minut. — 17. dan januarja 7. uro in 50 minut, — 31. dan januarja 7. uro in 47. minut, in 11. dan svečana ali februarja 7. uro in 46 minut.

Če so tedaj naše ure čedalje bolj solnčni uri naprej, in sicer po tisti razmeri, kakor dan dalji prihaja, se ne smemo čuditi, da naše ure, kolikor bolj prehitajo solnčno uro, rasteči dan vsako jutro pogrudijo.

Po tem se tedaj očitno kaže, zakaj tisti čas po zimi, kedar dan začénja rasti, se zjutraj tako malo čuti, da dan raste, in da je treba skor do konca meseca januarja čakati, preden je zjutraj tako svetlo, da moremo ob osmih lahko kako pisanje brati. Kolikor smo zjutraj o svetlobi na zgubi, toliko na boljsem smo pa zvečer.

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

Tihemu potoku podoben, ki lepe senožeti in ravne polja rosi, je delal Metelko do svoje sive starosti kakit naš drugi Dobrovski. Bil je Metelko vna Slovenec, in pa Dolenec. Bodi mu slava!

S l o m š e k.

45. Tudi v miru Metelko nikdar ni bil brez dela. Prost latinskih šol je bil še vedno stolni katehet; marljivo je spovedoval v stolni cerkvi, in pustni pondeljek po navadi pridigoval. „Prava gnječa je bila v cerkvi tedaj, kadar je Metelko tehtno govoril v čisti, gladki in lahko umevni slovenščini“. Prihajali so k njegovim govorom celó taki, katerim pridige sicer niso bilo kaj zeló mar. Verno ga je poslušalo priprosto ljudstvo, in sam vem, kako zvesto smo pazili na besedo njegovo bogoslovci. Kako je pa na tanko izrekoval svoj polglasnik, visoki in globoki o, e s pred- in zaglasnim i itd.! — Koliko moč je pa tudi imela njegova beseda in saj je bilo vsem očito, da premnoge mika lepa slovenščina, in da toraj cerkveni govornik čistote in lepote v besedi ne sme zanemarjati.

Bilo je 1. 1851 pustni pondeljek, da je govoril od dušne slepote po reku: „In ljudje so bolj ljubili temó, kakor luč, zakaj njih dela so bile hudobne“. (Jan. 3, 10). Govor nam je bil jako všeč, in poprosimo ga nekteri

bogoslovci, naj nam dá tisto pridigo prepisati. Da se vidi, kaka je bila njegova beseda v cerkvenih govorih, kako priprosta pa vendar mična, kako je znal povedati jo Metelko v prilikah in podobah, naj posnamem nekoliko iz omenjene pridige v tedanji obliki.

„Kako žalosten, nevarne, objokovanja vreden je stan tistih, kateri so na duši slepi; strašna je dušna slepota sama na sebi, od tega v I. delu; se strašnejši je, ker je človek ne spozná, od tega v II. delu; in nar. strašnejši je, ker jo človek ljubi, od tega v III. delu.

Ni je na tem svetu šibe Božje, ktera bi bila za grešnika večji, grozovitnejši in strašnejši, kakor je ta, če ga Bog z dušno slepoto udari, t. j. če mu luč svoje gnade odtegne; luč gnade, ktera temó naše pameti razkropí, ktera nas razsvetlí, de nevarne, krive in zapeljive pota svetá spoznamo; luč, pri kateri se nam krepost ali čednost in pobožnost, kakoršna je, lepa, prijetna, ljubeznjiva vidi; luč, brez ktere na poti pobožnosti, na poti proti nebesam le ene stopnje dalje ne moremo storiti; luč, brez ktere naša duša od vsiga tega, kar njene zveličanje zadene, celó nič ne vidi in potlej celó nič ne razloči, kadar solnce in ž njim njegova svetloba, svetloba gnade zgine, ravno tako nič ne razloči, kakor kadar gosta temá, črna noč zemljo pokrije.

Kdo bi tedaj mogel velikost in grozovitnost te šibe božje zadosti popisati? Vse druge šibe božje, naj bojo še tako velike, zginejo, če se s to primerijo; ker pri vsih družih šibah božjih je z ostrostjo pravice božje tudi božja ljubezen sklenjena; šiba serditiga Boga se velikrat spremení v šibo ljubezni polniga pastirja . . .

Vse zaderžanje tacih kristjanov — slepcev — kaže, de jih je zadela strašna šiba, s katero je prerok Ezehiel žugal Izraelskimu kralju Sedekiu, rekoč: »V Babilon ga popeljem in vendar ne bo vidil tega mesta« — kar se je tudi zgodilo. Mogočni kralj Nabuhodonozar ga premaga, dóbi v svojo oblast, in mu ukaže oči izrovati in ga slepiga v Babilon peljati. Ravno tako se tudi dušnim slepцам godí. Oni živé v sredi pregrešniga svetá, v sredi vsih ostudnost polniga Babilona, in ga vendar ne vidijo, ker so slepi. Babilonski šo njih pogovori, ker so pohujšljivi, polni želca, polni smertniga strupa; Babilonsko je njih nagnjenje k prevzetnosti, nečimurnosti, k posvetnemu pregrešnemu veselju, igrám, pijančevanju, plesu; Babilonsko je njih zaderžanje, polno nesramnosti, razuzdanja, pohujšanja, in vendar, ker so slepi, ne vidijo Babilona, ampak se menijo, de so v božjim mestu Jeruzalemu.

De se bote pa od vsiga tega, kar sim dozdam govoril, še bolj prepričali, poslušajte prigodbo sv. pisma in učite se iz nje, kakšen konec ima dušna slepota, kadar jo človek ljubi. Ahab, Izraelski kralj, je bil sklenil nad Sirskiga kralja vojsko vzdigniti; vendar pa vpraša za svet 400 prilizavcev ali lažnjivih prerokov. Vsi mu z enim glasam srečo oznamujejo: »Pojdi, mu reko, nad svoje sovražnike in gospod ti jih bo v roko dal.« — Ali — Ahab! Ahab! ti bi vendar mogel pomisliti, de se ti tvoji preroki prilizujejo, de le zató tako govoré, ker vedó, de hočeš ti tako imeti. Zakaj ne vprašaš Miheja, Gospodoviga preroka? — Miheja bom vprašal, nam odgovori Ahab, ki ga le viditi ne morem, zato ker mi nikoli sreče, ampak vselej nesrečo oznamuje! Pa — naj tedaj pride, de ga vprašam! »Mihej! ali smem iti nad Sirskiga kralja?« »Nikar ne hodi, mu odgovori Mihej, če greš, boš nesrečin.« — Ali nisim rekel, se začne Ahab jeziti, de mi Mihej nikoli nič dobriga, vselej le hudo prerokuje? Zgrabite Miheja, reče kralj svojim služabnikom, in verzite ga v ječo, dokler nazaj ne pridem; jest grem z vojsko, kakor sim sklenil. — Pojdi tedaj slepi, nesrečni Ahab in

stori, kar si sklenil, kamor te nagnjenje žene, in kar nočeš prihodnje nesreče viditi, pojdi, de jo skušiš! In to je tudi v resnici skusil: njegovi vojščaki so bili premagani, razkropljeni in on — umorjen.

Tako, ljubi kristjanje! se godi tistim slepim, kateri bi lahko vidili, pa nočejo. Slepí, nesrečni Ahabi so tudi med nami, ali vsaj zaslužijo to imé vsi tisti, kateri ljubijo dušno slepoto Iz notranje temé, ktera je v človeku, se pride v vnanjo temo, v temó peklenške ječe, večniga pogubljenja. Hodimo tedaj za lučjo, ktero nam Bog pošlje, s ktero nam po božjim povelji sv. katoliška cerkev sveti, in ta nas bo po tem življenji pripeljala k večni luči, v večno veselje.

Kar stolni katehet je skor do svoje smerti — več kot 40 let — vsako nedeljo kerščanskega nauka Metelko učil rokodelske in obertnijske učence, in kar so premalo še morebiti nagajali mu v srednjih šolah, to so obilno nadomestovali le-ti v nedeljskih. Vzlasti pri njih se je „pokazala pravega misijonarja angeljska poterpežljivost“ (Vid. Siroška ustanova str. 8. 9.), in kdo bi si bil mislil, ravno ti mali poredneži so postali dobrote njegove deleži! „Paupertas turpia cogitat“ — to je skušal pri njih sam, in pomagaj človeku iz nemarnosti k potrebnemu živežu, in pomagal si mu dostikrat iz gerdobije k čednosti in pobožnemu djanju.

Kar človek je imel Metelko kaj malo potreb, in kakor sam nikdar brez dela ni bil, tako je vsakega budil k delavnosti in varčnosti svest si, da „Lenoba je mati revščine in korenina obupnosti. Kakor rija železo, tako sné lenoba dušne in telesne moči. Lenoba v mladosti prinese težko delo na starost. Pridno obdelovanje premíni pusto zemljo v rodovitno; tako se s pridnostjo povzdignejo dušne in telesne moči v vir prihodnje sreče. Kakor zemlja po predolgi moči svojo gorkoto in plodivnost zgubi; tako tudi duša in telo po nezmernosti. Nezdravo in sramotno je mere svojega želodca ne poznati. Kdor se je jedavost berzdati naučil, je veliko napakam vrata zaperl. Pijanec je podoben derečemu vozu brez voznika. Z vinom omamljenemu se lahko prigodi, kar dremlijočemu kočijažu. Platon je rekel: Vinska kupica spravi iz človeka celo resnico in vse skrivnosti. Po modrosti hrepeneči duh in pa delavno telo je zmožno spoznati, kar je človeku v korist, in storiti, kar nakani itd.“

Po tacih izrekih in pregovorih je tudi šolsko mladino ustmeno in pismeno budil k zmernosti in delavnosti. — „Den Hausbettel verabscheute Metelko als eine Abart des Müssigganges — Zimmer- und Hausthürettler wies er mit kalten Worten ab“ (Fr. Met. Waisen-Stiftung, S. 8). Kjer pa je bila res potreba, je tudi rad pomagal, očito in prikrito, v mestu in na deželi, da velikrat levica ni vedila, kaj in koliko je storila desnica, in da je tudi v teh rečeh Metelko „podoben bil tihemu potoku, kateri lepe senožeti in ravne polja rosí“.